

Motion till riksdagen 2013/14:K1

av Peter Eriksson m.fl. (MP)
med anledning av prop. 2012/13:192

Sekretess i det internationella samarbetet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att stärka offentlighetsprincipens ställning inom EU.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvärdera och följa upp lagstiftningen och återkomma till riksdagen inom fem år med en avrapportering.

Propositionen ska avslås

Sverige har i dag en internationellt unik lagstiftning som värnar allas rätt till insyn i den offentliga verksamheten. Det handlar om allas rätt att ta del av uppgifter i allmänna handlingar eller den så kallade offentlighetsprincipen. Huvudregeln är där offentlighet och insyn, och undantagen – sekretessen – ska ha särskilt stöd i lag och ska av myndigheterna kunna bedömas och motiveras från fall till fall. Offentlighetsprincipen tjänar landet väl. Den motverkar korruption och bestickning och leder till ökad effektivitet och säkerhet. Den medför också ett krav på de förhandlare som i EU ska tillvarata våra nationella intressen att i allt sitt arbete ständigt värna offentlighetsprincipen.

I regeringens proposition lämnas ett förslag om en lag som gör att svenska myndigheter typiskt sett kommer att kunna anta att ett utlämnande av uppgifter de fått genom samarbetet i EU kommer att skada Sveriges möjligheter att delta i det internationella samarbetet. Det krävs inte som nu att ett konkret intresse skadas, utan det räcker med ett antagande om en framtida skada. En diffus framtida skada, som det kan bli väldigt lätt att anta. Den föreslagna bestämmelsen medför att kravet på svenska myndigheter att från fall till fall

Fel! Okänt namn på

göra en individuell bedömning och skadeprovning väsentligen underlättas, för vad kan inte antas skada det internationella samarbetet? Den föreslagna bestämmelsen riskerar också medföra att det svenska förhandlingsarbetet inom EU försvagas, för varför ska väsentligt arbete läggas ned på att skydda offentlighet och insyn, när det ändå finns en sekretessbestämmelse att hänvisa till?

I propositionen lämnar regeringen ett förslag till ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL) som innebär att Sverige de facto överlämnar beslutanderätten om vad som ska vara sekretessbelagt eller inte till EU och andra medlemsländer. Exempelvis anförs (sid. 24) att Sverige måste acceptera bestämmelser om t.ex. vetorätt för ursprungsinnehavaren eller ömsesidigt erkännande av sekretess, till skydd för utländska intressen. Regeringen anför till stöd för det utökade sekretessbeläggandet att rättspraxis visar att det är tveksamt om befintlig lagstiftning (jfr 15 kap. 1 § OSL) möjliggör det sekretessbeläggandeåtaganden Sverige har, enligt våra internationella åtaganden. Vi delar inte denna bedömning. Såväl av Sveriges anslutningsfördrag som av Lissabonfördraget framgår att Sveriges grundläggande konstitutionella rättsliga principer, varav offentlighetsprincipen är en, ska respekteras. Riksdagen har också vid ett flertal gånger fastslagit att grundbultarna i exempelvis den svenska tryck- och yttrandefriheten ska värnas i det internationella samarbetet. Regeringens förslag innebär enligt vår mening att regeringen frånträder den stig riksdagen pekat ut. Att så skett även tidigare (senast i proposition 2012/13:4 Genomförande av det nya EU-direktivet om administrativt samarbete i fråga om beskattning och bet. 2012/13:SkU8) har tidigare uppmärksamats. När nu regeringen så tydligt ”ger upp” inför andra länders iver att sekretessbelägga och förhindra allmänhetens insyn, kan vi därför inte bli annat än djupt oroade. Detta blir ännu ett steg på vägen från insyn och mot tystnad. Vi anser därför att riksdagen ska avslå regeringens förslag till beslut.

Behov av åtgärder för att stärka offentlighetsprincipen

De brister som uppdagades i det svenska förhandlingsarbetet med direktivet om administrativt samarbete i fråga om beskattning har även uppmärksamats i andra lagstiftningsprodukter. Det synes finnas en avsevärd utmaning i att i förhandlingsarbetet värna inte bara svenska intressen gentemot andra länders intressen, utan också att värna grundlagsskyddets intressen mot andra sakpolitiska intressen. Vi vill skifta fokus och anser att riksdagen ska ge regeringen ett uppdrag att i allt sitt förhandlingsarbete inom EU tydligt värna skyddet av offentlighetsprincipen och andra bärande delar av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Vi vill att riksdagens ställningstaganden ska respekteras och att följande ska vara utgångspunkten för förhandlingsarbetet.

”För det första får överlåtelsen (av beslutanderätten, vår kommentar) inte medföra att regeringsformens bestämmelser om statskicketets grunder upphör

att vara giltiga. En överlåtelse av normgivningskompetens får inte innebära att riksdagens uppgifter urholkas i väsentlig grad.

Det område som inte kan överlåtas omfattar även andra bestämmelser som bär upp grundläggande principer för vårt konstitutionella system. Det har – enligt ett i sammanhanget ofta citerat uttalande från konstitutionsutskottet (bet. 1993/94:KU21) – som ett exempel särskilt pekats på den fria åsiktsbildningens stora betydelse för det svenska statsskicket. Det är inte möjligt att överlåta beslutanderätt som väsentligt rubbar vissa tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principer som anses bära upp den fria åsiktsbildningen. Här avses offentlighetsprincipen, meddelarskyddet, censurförbudet och 'andra viktiga principer' i TF och YGL.¹ Detta ska vara utgångspunkten. Vi är övertygade om att skyddet för offentlighetsprincipen, meddelarskyddet och meddelarfriheten, censurförbudet, det publicistiska ensamansvaret eller efterfrågeförbudet därigenom blir bättre. Det handlar om väsentliga beståndsdelar i den fria åsiktsbildningen i vårt land. Sådant vi inte får ge upp. Vi anser att regeringens nu aktuella proposition är ett tecken på att regeringen ger upp och inte hävdar skyddet av de svenska intressena. Därför måste riksdagen ge regeringen i uppdrag att i förhandlingsarbetet inom EU vidta särskilda insatser för att förbättra skyddet av bl.a. offentlighetsprincipen. Detta bör därför riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Uppföljning och utvärdering

Om regeringens förslag till förändringar av OSL genomförs, riskerar det innebära ett utökande av den information i allmänna handlingar som sekretessbeläggs. Exakt vilka effekterna av detta och andra förändringar av OSL har fått på grund av vårt samarbete i EU går ännu inte att säga. Med tanke på takten på lagstiftningsarbetet inom EU och hur detta berör Sverige, kan vi lätt dra slutsatsen att antalet uppgifter som kommer att sekretessbeläggas snarare kommer att öka än att minska. Hur detta påverkar yttrande- och informationsfriheten är svårt att värdera och bedöma. Vi anser därför att regeringen ska göra en samlad utvärdering av effekterna av det ökade sekretessbeläggandet på grund av vårt medlemskap i EU. Denna utvärdering bör därefter redovisas för riksdagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 2 oktober 2013

Peter Eriksson (MP)

Jabar Amin (MP)

Valter Mutz (MP)

¹ SOU 2012:55 sid. 238.